

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №22

София, 31 октомври 1995 г.

(обн., ДВ, бр. 105 от 1 декември 1995 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов

Иван Григоров

Милчо Костов

Пенчо Пенев

Цанко Хаджистойчев

Тодор Тодоров

Станислав Димитров

Александър Арабаджиев

Димитър Гочев

Георги Марков

при участието на секретар-протоколита Лидия Здравкова разгледа в закрито заседание на 31.X.1995 г. конституционно дело № 25 от 1995 г., докладвано от съдията Младен Данаилов.

Делото е образувано на 6.X. 1995 г. по искане на главния прокурор на Република България за даване задължително тълкуване на чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията на Република България по въпроса "Какви са правните последици от решенията на Конституционния съд в хипотезата, когато се обяви за противоконституционен закон, изменящ или отменящ действащ, с оглед на чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията".

В обстоятелствената част на искането се твърди, че Конституционният съд в мотивите на решенията си по к.д. № 4 от 1995 г. и по к.д. № 12 от 1995 г. е приел, че в случаите, когато се обявява за противоконституционен закон, с който се изменя или отменя действащ закон, последният възстановява действието си в редакцията преди изменението или отмяната от влизане в сила на решението на Конституционния съд. Становището на съда било оспорено от народни представители, които поддържали, че в тези случаи в законодателството имало "бели полета" и се създавало опасност страната ни в даден момент да остане без законодателство. Това налагало задължително тълкуване на разпоредбата на чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията по поставения в искането въпрос.

С определение от 12.X.1995 г. Конституционният съд е допуснал искането за разглеждане по същество и е конституирал като заинтересувани страни Народното събрание, президента на републиката, Министерския съвет и Върховния съд на Република България.

В определения от съда срок е постъпило становище само от Народното събрание, изготвено от Комисията по устройството и дейността на държавните органи при Народното събрание. В него се приема, че решенията на Конституционния съд, с които се обявяват за противоконституционни разпоредби на закон за отмяна или изменение на действащ закон или отделни негови разпоредби:

1. Не отменят тези разпоредби, а имат за последица само тяхното неприлагане съгласно чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията и чл. 22, ал. 2 от Закона за Конституционния съд (ЗКС).

2. Няма за последица възстановяване действието на отменените или изменени законови разпоредби, извършено с противоконституционната разпоредба.

3. Само Народното събрание е компетентно да създава нова правна уредба на обществените отношения, които поради обявяване на противоконституционност са останали неуредени.

Конституционният съд, за да се произнесе по въпроса, поставен в искането, взе предвид:

Съгласно чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на контрол за конституционносъобразност подлежат законите и другите актове на Народното събрание и актовете на президента на републиката. Решенията на Конституционния съд по споровете за конституционност са окончателни и задължителни за всички държавни органи, юридически лица и граждани (чл. 14, ал. 5 и 6 ЗКС). Актът, обявен за противоконституционен, не се прилага от деня на влизането на решението на съда в сила (чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията).

Предмет на тълкуване в конкретния случай са правните последици от решението на Конституционния съд в хипотезата, когато с него се обявява за противоконституционен един закон, който отменя или изменя действащ преди него закон, с оглед разпоредбата на чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията.

Действието на един закон се състои в неговото прилагане от влизането му в сила до момента, в който бъде отменен. Според разпоредбата на чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията обявеният за противоконституционен закон "не се прилага" от деня на влизането в сила на решението на Конституционния съд. Изразът "не се прилага" съдържа забрана за прилагане на закона занапред. Тя е безусловна, императивна и за постоянно. Като последица от тази забрана следва, че обявеният за противоконституционен закон преставя да действа и да регулира обществени отношения. Той губи правния си ефект и преставя да съществува като нормативен акт. Този извод се подкрепя и от разпоредбата на чл. 151, ал. 3 от Конституцията, според която "частта от закона, която не

е обявена за неконституционна, запазва действието си". По аргумент от противното частта от закона, която е неконституционна, губи действието си, което означава, че престава да съществува занапред.

С влизане в сила на решението на съда, с което законът се обявява за противоконституционен, се обезсилва неговото действие. Това е пряка и непосредствена последица от решението на съда и на конститутивното му действие. То е равносилно на отмяна на закон от Народното събрание (чл. 84, т. 1 от Конституцията). По този начин се постига основната цел на конституционния контрол и на разпоредбата на чл. 151, ал. 2 и 3 от Конституцията - отстраняване от правния ред на противоконституционния закон и възстановяване върховенството на Конституцията.

Становището на Народното събрание, че решението на Конституционния съд, с което законът се обявява за противоконституционен, има за последица само неговото неприлагане, без да го отменя, е неоснователно. То противоречи на разпоредбата на чл. 151, ал. 2 и 3 от Конституцията по изложените съображения. Не може да бъде обосновано и с правомощието на Народното събрание по чл. 84, т. 1 от Конституцията да "приема, изменя, допълва и отменя законите". Отмяната на закон от Народното събрание и обезсилването на закон чрез обявяването му за противоконституционен с решение на Конституционния съд водят до едни и същи последици - преустановяване на действието на закона занапред. От това следва, че един закон може да бъде отменен не само от Народното събрание, но и от Конституционния съд, когато е противоконституционен.

В подкрепа на отменителното действие на решението на Конституционния съд е и разпоредбата на § 3, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Конституцията. Според нея "разпоредбите на заварените закони се прилагат, ако не противоречат на Конституцията". Следователно заварените закони, които противоречат на Конституцията, не се прилагат. Налице е забрана за прилагането им, защото са отменени по

силата на непосредственото действие на Конституцията, каквато е и идеята на чл. 151, ал. 2 и 3 от Конституцията.

Съществуването на противоконституционния закон не може да бъде подкрепено от разпоредбата на чл. 22, ал. 4 ЗКС. Тя има предвид уреждане на правните последици, възникнали от прилагането на противоконституционния закон до отмяната му с решението на Конституционния съд. Тази разпоредба не се отнася до правните последици от решението на Конституционния съд, с което се обявява законът за противоконституционен.

С влизане в сила на решението на Конституционния съд, с което се обявява за противоконституционен закон, който отменя или изменя действащ закон, се отменява не само неговото действие и създадената от него правна уредба занапред, но и отменителното му действие спрямо предходния действащ закон. В този случай се създава възможност за поява на законова празнота. Създава се и опасност от нарушаване или застрашаване на конституционно установени права и интереси. Остават висящи правни отношения и спорове, съдебни дела и други спорове. Смущава се и съществуващият правов ред и правната сигурност. Открива се възможност отменителното действие на противоконституционния закон спрямо отменения или изменения от него действащ закон да продължи за неопределено време след влизане в сила на решението на Конституционния съд. От друга страна, Конституцията не съдържа разпоредба, която да задължава Народното събрание в определен срок да се произнесе по обявления за противоконституционен закон. Това състояние е нетърпимо и е противоконституционно, защото не отговаря на духа и на разпоредбите на Конституцията. Според Преамбюла и чл. 4, ал. 1 от Конституцията Република България е правова държава и се управлява според Конституцията и законите на страната. Конституционната уредба е изградена върху принципа за нетърпимост на действието на

противоконституционните закони. Недопустимо е и съществуването на законова празнота в правовия ред. Несъмнено е, че при това положение противоконституционният закон и появилата се законова празнота трябва да бъдат отстранени, което изискване произтича от самата Конституция. Не може да се приеме, че изискването на Конституцията е да се премахне от правния ред само противоконституционният закон, а същевременно да се запази възникналата законова празнота.

При това положение Конституционният съд приема, че с влизане в сила на решението на съда, с което се обявява за противоконституционен закон, който отменя или изменя действащ закон и създава противоконституционна законова уредба, престава да действа занапред. Едновременно с това отмяната на изменения или отменения предходен закон, извършена с обявления за противоконституционен закон, престава да е в сила и се възстановява неговото действие. От този момент отмененият или измененият предходен закон започва да се прилага в редакцията му преди изменението или отмяната му. Следователно налице е и възстановителното действие на решението на съда по отношение отменения или изменения закон. Конституционният съд не законодателства, а само тълкува съгласно чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията настъпилите правни последици от решението на съда при хипотезата, когато с него се обявява за противоконституционен закон, който изменя или отменя действащ, изхождайки от идеята за правовата държава и върховенството на Конституцията (Преамбюла и чл. 4 и 5 от Конституцията).

Конституционният съд по тези съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията

РЕШИ:

Когато Конституционният съд обяви за противоконституционен закон, с който се отменя или изменя действащ закон, последният

възстановява действието си в редакцията преди отмяната или изменението от влизане в сила на решението на съда.

Председател: Асен Манов